

۱۷

عدالت صحابه

صالح قنادی

بسم الله الرحمن الرحیم

رهنما ۱۷ (عدالت صحابه)

نویسنده:

صالح قنادی

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رهنما ۱۷ (عدالت صحابه)

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور:عدالت صحابه/ گردآورنده معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

نویسنده : صالح قنادی

مشخصات نشر:مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری:۳۰ ص.؛ ۱۱×۱۷ س م.

شابک:۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۹۹-۴

وضعیت فهرست نویسی:فیپا

یادداشت:کتابنامه.

موضوع:صحابه -- فضایل

شناسه افزوده:موسسه انتشاراتی قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده:موسسه انتشاراتی قدس رضوی

رده بندی کنگره:BP۲۸/۶/ع۳۷ ۱۳۹۱

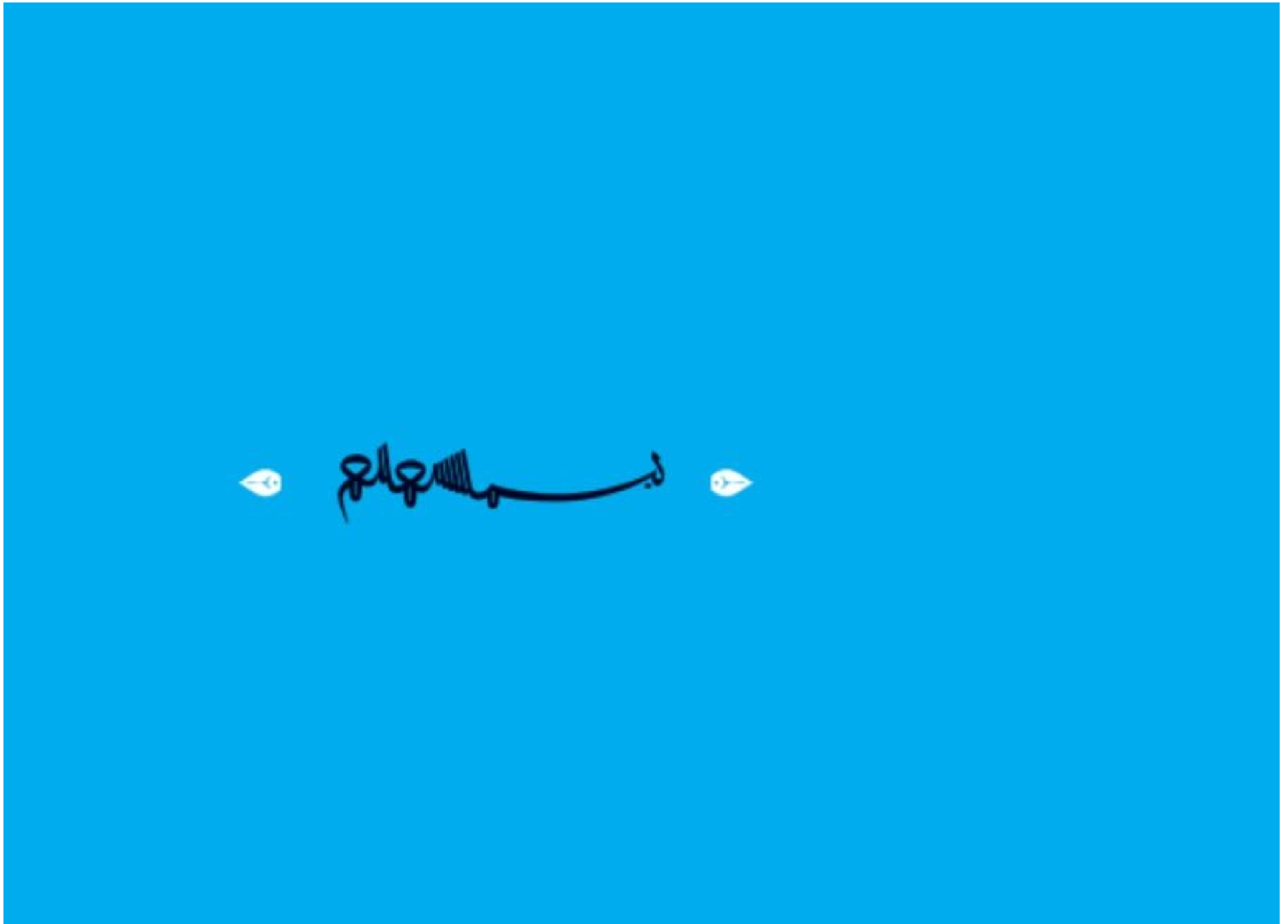
رده بندی دیویی:۲۹۷/۹۴

شماره کتابشناسی ملی:۲۸۷۰۵۴۷

ص:۱

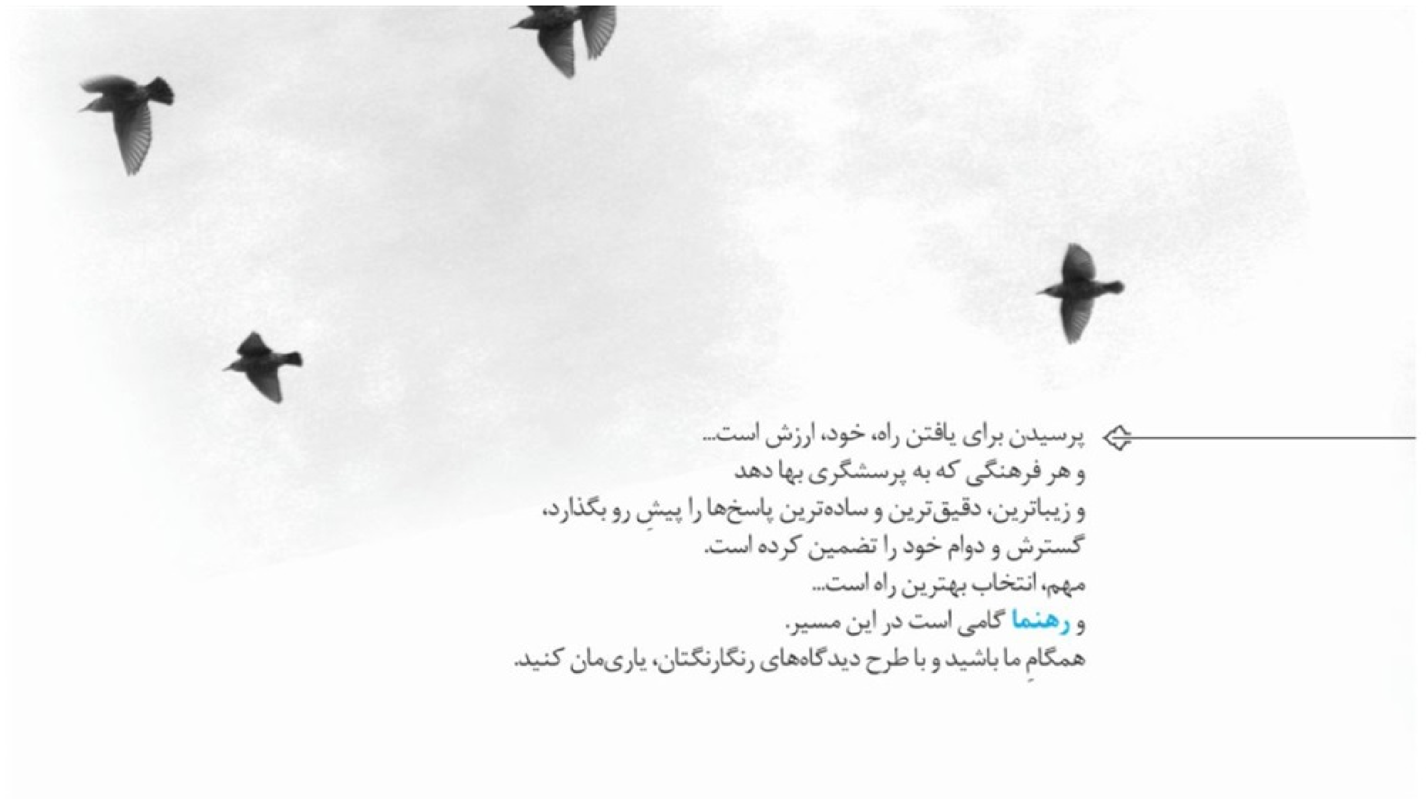
اشاره

تصویر

ص:۲

تصویر

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیشِ رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و رهنما گامی است در این مسیر.
همگامِ ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

تصویر

ص:۴

عدالت صحابه

به هنگام نگارش این متن، پرسش های زیر فراروی نویسنده بوده است:

۱. صحابه کیان اند؟ چرا برخی به عدالت آنان حکم می کنند؟

۲. عادل بودن صحابه چه مغایرتی با آموزه های قرآنی دربارهٔ آنان دارد؟

۳. آیا متن روایات بر عدالت جمیع صحابه صحّه می گذارند؟

۴. ناسازگاری عدالت همهٔ صحابه با رخدادهای تاریخی از کجا آشکار می شود؟

ص:۵

تصویر

درآمد

عدالت صحابه یکی از موضوعاتی است که وهابیان عربستان، هنگام گفت وگو، به فراوانی مطرح می کنند. بدیهی است احترام صحابه پسندیده است؛ اما از تأکید آنان اینطور به دست می آید که می خواهند همهٔ صحابه را در یک ردیف به شمار آورند و درپی اثبات عدالت همگی صحابه، چهره های نامقبول را پذیرفتنی جلوه دهند و حق اعتراض را از حق جویان سلب کنند. احترام به همهٔ صحابه غیرمعقول است و ازآنجاکه برخی از آنان پیامبر را رنجانده و حتی توطئه علیه آن حضرت کرده اند، احترام به همهٔ آنان غیرمشروع است. برای تحلیل و بررسی این موضوع، توجه شما را به مطالب زیر جلب میکنیم:

ص:۷

۱. معنای صحابه

شهیدزین الدین عاملی می فرماید: «صحابی کسی است که پیامبر را ملاقات کرده، به او ایمان آورده و مسلمان ازدنیا رفته است.»(۱) این رأیِ عالِم مکتب اهلبیت است.

اما درمقابل، احمدبن حنبل می گوید: «افضل مردم، بعد از اهل بدر، کسانی هستند که در قرنی واقع شده اند که پیامبر در آن قرن بوده است و هرکس با پیامبر مصاحب بوده و یک سال، یا یک ماه، یا یک روز، یا یک ساعت و حتی یک لحظه ایشان را دیده، از اصحاب پیامبر است.»(۲) بخاری می گوید: «هر مسلمانی با پیامبر مصاحبت داشته یا او را ملاقات کرده، از اصحاب پیامبر است.(۳)» به دنبال این معنای بسیار گسترده برای

۱- الدرایه، ص ۱۲۰.

۲- فراء حنبلی، العده فی اصول الفقه، ج۳، ص۹۸۸.

۳- فتح الباری، ج۷، ص۳.

صحابه، به نقل از ابن حجر عسقلانی، به حدیثی از پیامبر نیز استناد می کنند: اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهدیتم. (= اصحاب من مانند ستارگان اند. از هرکدام پیروی کردید، هدایت یافته اید.)(۱) بسیاری از علمای اهل سنّت، مانند احمدبن حنبل، ابن حزم، ابن عساکر و...، این حدیث را ضعیف دانسته اند(۲). علاوه براین، با آیات قرآن کریم و حتی روایات معتبر اهل سنّت نیز سازگاری ندارد.

۲. ناسازگاری با قرآن

در آیات بسیاری از قرآن مجید، دربارهٔ تخلف و مخالفت برخی یاران پیامبر گفته شده است. در بسیاری از آیات دیگر نیز دربارهٔ اعراض و اعتراض برخی اطرافیان پیامبر

ص:۹

۱- ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، ج۲، ص۱۳۷.

۲- نک: سلسله الاحادیث الضیعفه، ج۱، ص۷۸.

تصویر

ص:۱۰

در جنـگ هـا و در سـختی هـا سـخن آمـده است. همگی این آیات حکایت از آن دارد که خـدا و پیامبر از همـهٔ اطرافیان و اصـحاب پیامبر راضی نبودند و حتی برخی، به عذاب در آخرت تهدید شده اند. اینک به چند نمونه اشاره می کنیم:

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا اِذا لَقیتُمُ الَّذینَ کفَرُوا زَحْفاً فَلا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبار. (= ای کسانی که ایمان آورده اید، هنگامی که با انبوه کافران به نبرد روبه رو شدید، به آنان پشت نکرده و فرار نکنید.)(۱) درادامهٔ این آیهٔ شریفه، خداوند به گروهی از صحابه اشاره میکند که از جنگ فرار می کردند و حضرت را تنها گذاشتند. جایگاه این افراد جهنم است.

اِنَّ الَّذینَ تَوَلَّوْا مِنْکمْ یوْمَ الْتَقَی الْجَمْعانِ اِنَّما اسْتَزَلَّهُمُ الشَّیطانُ بِبَعْضِ ما کسَبُوا وَ لَقَـدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ اِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلیم. (= روزیکه دو گروه [در اُحد] باهم رویاروی شدند، کسانی از شما [به دشمن]

۱- انفال، ۱۵.

پشت کردند. درحقیقت، جز این نبود که به سبب پاره‌ای از آنچه آنان [از گناه] حاصل کرده بودند، شیطان آنان را بلغزانید. قطعاً خدا از ایشان درگذشت؛ زیرا خدا آمرزندهٔ بردبار است.)(۱)

حتی در برخی آیات، خداوند مؤمنانِ اطراف پیامبر را به سبب دنیاطلبی نکوهش می کند: یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا ما لَکمْ اِذا قیلَ لَکمُ انْفِرُوا فی سَبیلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ اِلَی الْأَرْضِ أَ رَضیتُمْ بِالْحَیاهِ الدُّنْیا مِنَ الْآخِرَهِ فَما مَتاعُ الْحَیاهِ الدُّنْیا فِی الْآخِرَهِ اِلَّا قَلیل. (= ای کسانیکه ایمان آورده اید، شما را چه شده است که چون گفته می شود در راه خدا بسیج شوید، کُندی می کنید؟ آیا به جای آخرت، به زندگی دنیا دل خوش کرده اید؟ متاع زندگی دنیا دربرابر آخرت جز اندکی نیست.(۲))

۱- آل عمران ۱۵۵

۲- توبه ۳۸

۳. مغایرت با روایات

پیامبر خدا می فرمایند: «من زودتر از شما بر حوض کوثر وارد می شوم و بر سر مسئله ای با عده ای به منازعه می پردازم و پیروز می شوم. سپس، به خداوند متعال میگویم: پروردگارا، همراهان من همراه من باشند. ندا می آید: ای پیامبر، تو نمیدانی که بعد از تو چه کرده اند؟!»(۱)

قال رسول الله لاصحابه: انکم ستحرصون علی الاماره و ستصیر ندامه و حسره یوم القیامه. (= پیامبر مکرم اسلام خطاب به اصحاب فرمودند: «شما بر امارت و خلافت حریص هستید و این، باعث ندامت و حسرت شما در قیامت است.») (۲)

۱- احمدبن حنبل، مسند، ج۲، ص۳۵.

۲- احمدبن حنبل، مسند، ج۳، ص۱۹۹.

تصویر

ص:۱۴

۴. ناهم خوانی با حقایق تاریخی

با مراجعه به تاریخ صحابه نیز درمی یابیم که عدالت همهٔ صحابه، خلاف واقعیت های تاریخی است. ابن عباس میگوید: «هنگامیکه پیامبر درخواست قلم و دوات کردند تا وصیت خود را بنویسند، برخی از صحابه به او جسارت کردند و نسبت هذیان دادند.»(۱)

جابر میگوید: «با پیامبر نماز میخواندیم که قافله ای با کالاهایش از شام وارد مدینه شد. همهٔ نمازگزاران، پیامبر را رها کردند و به سراغ قافله رفتند؛ مگر دوازده نفر. در این موقع، آیه ای در مذمت آن افراد وارد شد: «و اِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا اِلَیها وَ تَرَکوک قائِماً قُلْ ما عِنْدَ اللَّهِ خَیرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَ مِنَ التِّجارَهِ وَ اللَّهُ خَیرُ الرَّازِقین.(۲)» (= و چون دادوستد یا سرگرمی ببینند، به سوی آن روی می آورند و تو را درحالی که ایستاده ای، تَرک می کنند. بگو آنچه نزد خداست، از

ص:۱۵

۱- بخاری صحیح حدیث ۲۸۸۸

۲- سوره جمعه ۱۱

تصویر

ص:۱۶

سرگرمی و دادوستد بهتر است و خدا بهترین روزی دهندگان است.)»(1)

آیا می توان ولیدبن عقبه را که به نصّ قرآن، فاسق نامیده شده است و در عصر عثمان شراب نوشید و در حالت مستی امام جماعت شد، عادل بنامیم؟(2) آیا میتوان مغیرهبن شعبه را که چند نفر بر زنای او شهادت دادند، درحالیکه از بیعت کنندگان زیر درخت حدیبیه بود، عادل بنامیم؟(3) مگر خالدبن ولید، مالک بن نویره را به این علت نکُشت که زکات مالش را به او نداد و مگر همان شب، با همسر او زنا نکرد؟(4) آیا او عادل است؟ از مجموع این آیات و روایات و حقایق تاریخی، به خوبی معلوم می شود که اعتقاد به عدالت و وثاقت جمع صحابه، به طور قطع و یقین، نادرست است.

1- بخاری، صحیح، حدیث ۱۹۵۳؛ مسلِم، صحیح، ج۶، ص ۱۵۰.

2- الاصابه، ج۳، ص۲۲۸؛ اسد الغابه، ج۴، ص۱۹۹.

3- اسد الغابه، ج۳، ص۴۵۲.

4- تاریخ طبری، ج۲، ص۵۰۲؛ الاصابه، ج۱، ص۳۳۷؛ اسد الغابه، ج۴، ص۲۹۵.

۵. پرسش تعیین کننده

شایـد پرسیده شود چه اصـراری است که دربارهٔ اینگونه موضوعات اختلافی، این انـدازه بحث شود؟ این شخصـیت ها مربوط به گذشـته اند و اختلاف دراین بـاره، برای امروز فایـده نـدارد. دراین بـاره بایـد گفت که حل این موضوع، برای دوران ما بسـیار مهم است؛ زیرا اگر به دلایل قرآنی، روایی، تـاریخی و حتی عقلی ثابت شود همـهٔ صـحابه در یک رتبه نبودنـد، فضـیلت و برتری برخی بر برخی دیگر ثابت خواهـد شـد و بهآسـانی میتوان اولویت پیروی از بافضـیلتترین را اثبـات کرد. ازسوی دیگر، اگر ثـابت شود برخی صـحابه عـادل نبوده انـد، موقعیت سیاسـی و اجتماعی آنان زیر سؤال میرود و احادیث نقل شده از آنان، فاقد اعتبار خواهد شد. درنتیجه پیروی از مکتب اهلبیت به عنوان مطمئن ترین راه برای تشخیص حق، اثبات خواهد شد.

۶. نکتهٔ پایانی

بایـد دانست کسـانی که بـا طرح عـدالت صـحابه بر آن اصـرار می ورزنـد و اعتراض دربرابر خطاهای آنان را نکوهش می کننـد، متأسـفانه، به آسانی عصمت پیامبر□ و اهلبیت□ را به چـالش می کشـند، به آسانی دربرابر فرمان ها و فرمایش های صـریح معصومان□ ایستادگی میکنند و دربرابر فرمان های پیامبر□ زبان به اعتراض می گشایند و مخالفت می ورزند.

ص:۱۹

تصویر

نسخهٔ دیجیتالی رهنما
مرکز پخش: مشهد مقدس، نبش ورودی باب الجواد
فروشگاه عرضهٔ محصولات رضوی
تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

ص:۲۰

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹